

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

Pohjolan Voima yhtyy työryhmämietinnön pohjaan ja toteaa, että Lupa- ja valvontavirasto vesienhoitoa ja vesienhoidon suunnittelua valvovana virastona on oikea viranomainen toimeenpanemaan vesivoimalaitoksen luvan poikkeukset sekä yhteensovittamaan vesienhoidon suunnittelun sähköjärjestelmän tarpeisiin mahdollisissa poikkeustilanteissa.

Lisäksi Pohjolan Voima korostaa, että pykälän mukaista poikkeamisvaltuutta tulee soveltaa tiukasti viimesijaisena, tarkkarajaisena ja ajallisesti rajoitettuna keinona siten, ettei se heikennä luvanhaltijoiden oikeusvarmuutta tai muodostu tosiasiallisesti pysyväksi toimintamalliksi. Välittömien edunmenetysten korvaamisen lisäksi tulisi huomioida myös operatiiviset kustannukset ja muut, mahdollisesti myöhemminkin, poikkeustilanteeseen reagoinnista aiheutuvat kustannukset ja edunmenetykset.

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

Pohjolan Voima yhtyy työryhmämietinnön pohjaan ja toteaa, että Energiavirasto energia-alan sääntelyviranomaisena ja lakisäätteisten tehtäviensä puolesta on oikea taho toteamaan mahdolliset poikkeustilanteet sähkömarkkinoilla ja aloittamaan prosessin vesivoimalaitoksen lupaehdoista poikkeamisesta järjestelmävastaavan kantaverkon haltijan eli Fingrid Oyj:n aloitteesta. Asiassa on kuitenkin syytä painottaa päätöksenteon aikajännettä ja toimia ennakoitavasti, jotta poikkeustilanteisiin voidaan reagoida oikea-aikaisesti.

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

Pohjolan Voima yhtyy työryhmämietinnön pohjaan ja toteaa, että salassa pidettävän tiedon käsittelyä ohjaa julkisuuslaki. Lisäksi Pohjolan Voima korostaa, että tiedonsaantioikeuden käyttö tulee rajata välttämättömään ja että toiminnanharjoittajien liikesalaisuuksien suoja on varmistettava asianmukaisesti.

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

Pohjolan Voima yhtyy työryhmämietinnön pohjaan ja toteaa, että yhteiskunnan kokonaisedun kannalta tehtävistä toimenpiteistä syntyvät menetykset ja korvausvaatimukset tulee korvata valtion budjetista. Korvausten tulee olla täysimääräisiä ja kattaa myös toiminnanharjoittajille aiheutuvat operatiiviset kustannukset ja muut poikkeamisesta johtuvat taloudelliset vaikutukset.

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Pohjolan Voima korostaa, että mahdollisissa poikkeus- ja kriisitilanteissa käyttöön otettavassa lainsäädännössä tulee määrittää selkeästi roolitus eri toimijoiden kesken ja määrittää poikkeusolosuhteet. Samalla on välttämätöntä varmistaa, ettei menettely vaaranna vesivoimalaitosten olemassa olevia lupia.

Ehdotuksella on myönteisiä vaikutuksia sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseen, mikä on perusteltu tavoite. Samalla Pohjolan Voima nostaa esille huolen, että ehdotus lisää epävarmuutta vesivoimatuotannon ennakoitavuudesta ja lupajärjestelmän pysyvyydestä. Jotta esille nostamamme huolet eivät toteutuisi, sääntelyn tarkkarajaisuuteen ja viimesijaisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Mietinnössä tunnistettujen vaikutusten lisäksi Pohjolan Voima toteaa, että vaikutustenarviointia tulisi täydentää erityisesti poikkeamien mahdollisilla kumuloituvilla ja viiveellä ilmenevillä vaikutuksilla vesiympäristöön, vesivoimalaitosten teknisiin käyttöedellytyksiin eri olosuhteissa sekä toiminnanharjoittajille aiheutuvilla operatiivisilla ja taloudellisilla vaikutuksilla.

Pohjolan Voima nostaa esille, että lupapoikkeamatilanteesta mahdollisesti aiheutuvat vesistön tilan heikennykset eivät saa välillisesti vesienhoitotyön kautta aiheuttaa lisävaatimuksia vesivoimayhtiöille.

Pohjolan Voima kiinnittää huomiota siihen, että sähköjärjestelmän mahdolliset poikkeustilanteet ovat yhteisiä kansallisia kysymyksiä. Väliaikaisesta vesivoimalaitoksen lupaehdoista poikkeamisesta seuraa kuitenkin sosiaalisia vaikutuksia paikallisesti. Pohjolan Voima pitää välttämättömänä, että vastuu lakimuutoksen toimeenpanon aiheuttamista vaikutuksista ja niiden paikallisesta hyväksyttävyydestä on valtiolla, ei vesivoimayhtiöillä. Paikallisia huolia ovat muun muassa lupaehdoista poikkeamisesta syntyvät mahdolliset lisäiset vaikutukset säännöstelyjärvien ja patoalaiden pinnanvaihteluun, talviolosuhteissa syntyvät vaikutukset esimerkiksi vesistöjen jääolosuhteisiin sekä voimassa olevista lupaehdoista poikkeamisesta syntyvät mahdolliset vaikutukset pidemmällä aikajänteellä. Asia pitäisi kirjata yksiselitteisesti lakiesityksen perusteluihin.

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

Pohjolan Voima kannattaa riittävän tietopohjan saamiseksi vesistökohtaisen ennakkoselvityksen tekemistä, jonka tavoitteena olisi lupapoikkeamatilanteen arviointi teknisesti toteutettavissa olevalla ja vähiten ympäristöllisiä haittavaikutuksia synnyttävällä tavalla. Tämä edellyttää selvitykseltä tarkkarajaisuutta ja kunkin vesistön ja voimalaitoksen teknisten ja hydrologisten erityispiirteiden huomioimista.

Lisäksi on tärkeää, että selvityksissä huomioidaan vaikutukset sekä vesiympäristöön että voimalaitosten tekniseen käyttöön eri vuodenaika- ja käyttötilanteissa ja että tarkastelussa otetaan huomioon myös mahdolliset vaikutusten kumuloituminen ja viivästynyt ilmeneminen.

Selvitykset on tarpeen tehdä tiiviissä yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa, jotta toimenpiteiden käytännön toteuttamiskelpoisuus voidaan varmistaa. Samalla on huolehdittava siitä, ettei selvityksistä aiheudu kohtuutonta hallinnollista tai taloudellista lisä-kuormaa toiminnanharjoittajille.

Lisäksi Pohjolan Voima pitää tärkeänä, että päätösmenettelyä edeltävissä selvityksissä tunnistetaan ja priorisoidaan systemaattisesti tarkasteltavat kohteet sekä valtakunnallisella että vesistö- ja toimijatasolla. Priorisointi mahdollistaisi sen, että mahdollisten poikkeustilanteiden käyttöönoton vaikutuksia, menettelytapoja ja niihin liittyviä kustannuksia voidaan arvioida ennakolta johdonmukaisesti ja vertailukelpoisesti. Ennakoiva priorisointi parantaisi päätöksenteon oikea-aikaisuutta ja läpinäkyvyyttä sekä vähentäisi poikkeustilanteisiin liittyvää epävarmuutta niin viranomaisten kuin toiminnanharjoittajien näkökulmasta. Samalla priorisointi mahdollistaisi paikallisen viestinnän toimenpiteiden hyväksyttävyyden vahvistamiseksi.

7. Muut huomionne ehdotuksesta

Pohjolan Voima korostaa lisäksi, että lupapojikkeamien vaikutus vesienhoidon tilaluokitteluun ja sitä kautta mahdollisiin tuleviin toimenpiteisiin tulee arvioida huolellisesti. Väliaikaisista poikkeamista aiheutuvat muutokset vesistön tilassa eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa vesivoimatoimijoille kohdistuu myöhemmässä vaiheessa lisävaatimuksia tai velvoitteita vesienhoidon suunnittelun kautta.

Vesienhoitolain mukaisen poikkeusmekanismin kytkeminen sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseen voi osaltaan selkeyttää poikkeusten soveltamista tilanteissa, joissa kyse on erittäin tärkeän yleisen edun turvaamisesta. Samalla on tärkeää varmistaa, ettei poikkeusmenettely johda siihen, että viranomaisen tulkinta vesienhoidon tavoitteissa tiukkenee vesi vesivoimatoimijoiden tavanomaisen toiminnan osalta. Asia olisi tärkeä kirjata yksiselitteisesti lakiesityksen perusteluihin.

Tykkyläinen Ilkka
Pohjolan Voima Oyj

Koski Miikka
Pohjolan Voima Oyj